

*Павлюк А. М.,**студентка IV курсу кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**Заповольський М. В.,**кандидат філологічних наук,**асистент кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАСОБІВ КОМІЧНОГО З НІМЕЦЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. Статтю присвячено особливостям перекладу таких лексичних засобів комічного, як гра слів та промовисті імена. Дослідження здійснено на основі роману Г. Дроздовського «Тоді в Чернівцях і довкола. Спогади старого австрійця» у перекладі Петра Рихла. У статті з'ясовано теоретичне підґрунтя перекладу засобів комічного, розглянуто наявні способи перекладу гри слів та промовистих імен, проаналізовано способи перекладу, обрані перекладачем, оцінено їхню адекватність. З'ясовано, що основним критерієм для визначення якості перекладу засобів комічного є миттєвість реакції читача. Для досягнення адекватності перекладу варто уникати додаткових пояснень та коментарів. До способів перекладу гри слів належать калькування, опущення, компенсація, доповнення, заміна, формальна редукція, транспозиція та металінгвістичний спосіб. Під час перекладу гри слів необхідно зважати передусім на її форму, проте не варто нехтувати змістом. Серед способів відтворення промовистих імен виділяють власне переклад та транскрипцію. Варто розрізняти власне промовисті імена, які є вигаданими, і антропоніми, які мають ознаки промовистих, проте позначають реальних осіб. Позиції вчених щодо необхідності такого розмежування під час вибору способу перекладу різняться. Встановлено, що тоді, коли компоненти гри слів у перекладі створюють той самий ефект, що й в оригіналі, перекладач вдається до калькування. Подекуди для забезпечення зрозумілості суті засобу комічного застосовано прийом лексичного розглумачення. У перекладі наявне опущення гри слів. У заголовках для передачі гри слів перекладач застосовує спосіб заміни, щоб зберегти її змістове наповнення. Коли ж зміст компонентів гри слів не відіграє важливої ролі, перекладач вдається до способу транспозиції. Подекуди перекладач залишає компоненти гри слів в оригінальному вигляді, додає в дужках їх переклад, унаслідок чого втрачається миттєвість реакції. Встановлено, що способи перекладу гри слів перекладач обирає залежно від ролі змістового наповнення її компонентів, а також від рівня схожості лексичних одиниць, які утворюють гру слів, у німецькій і українській мовах. Для відтворення антропонімів, які в контексті набувають ознак промовистих імен, перекладач застосовує транскрипцію.

Ключові слова: засоби комічного, гра слів, антропоніми, промовисті імена, способи перекладу, адекватність перекладу.

Постановка проблеми. Засоби комічного в художньому творі завжди ставлять перед перекладачем серйозне завдання.

Тонку іронію та самобутній авторський гумор не завжди вдається адекватно відтворити в тексті перекладу [1, с. 270]. Актуальність дослідження полягає в недостатньому вивченні особливостей перекладу таких засобів комічного, як гра слів та промовисті імена, а також у відсутності єдності щодо способів їх перекладу. Що стосується, зокрема, промовистих імен, то в цьому сенсі наявна необхідність дослідження особливостей перекладу антропонімів, які позначають реальних осіб і таким чином виконують номінативну функцію, проте в контексті тексту комічного спрямування набувають ознак промовистих імен.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження здійснено, опираючись на праці В. Виноградова, С. Влахова, С. Флоріна, Д. Нюблінга, Ф. Фальбуша, Р. Гойзера, В. Коптілова, Д. Кремера, Н. Любимова та Р. Ціммера.

Згідно з В. Коптіловим, основним критерієм для оцінки якості перекладу засобів комічного є миттєвість реакції читача, тому перекладознавець наголошує, що перекладачу варто уникати будь-яких коментарів та пояснень [2, с. 139].

Згідно зі «Словником лінгвістичних термінів», **гра слів** – це «фігура мовлення, яка полягає в гумористичному (пародійному) використанні різних значень того самого слова чи двох слів, що подібно звучать» [3, с. 75]. За В. Виноградовим, гра слів утворюється за допомогою полісемії, паронімії, омонімії та співзвуч. Зазвичай гра слів складається із двох компонентів – стимулятора, який є лексичною основою гри слів, та результанти, слова або словосполучення, яке доповнює стимулятор, таким чином довершує гру слів і забезпечує комічний ефект [4, с. 153]. С. Влахов і С. Флорін виділяють три основні способи перекладу гри слів – **калькування, опущення та компенсацію**. Трапляється така гра слів, яку можна перекласти способом калькування, тобто дослівний переклад, не втратити водночас комічного ефекту. Якщо ж у результаті дослівного перекладу гра слів нейтралізується, то тут уже варто говорити про опущення. Щоб відшкодувати втрати від опущення гри слів, перекладач може вдаватися до компенсації, тобто введення гри слів там, де в тексті оригіналу її немає [5].

Німецький перекладознавець Р. Ціммер, своєю чергою, виділяє способи перекладу, які допомагають уникнути опущення гри слів тоді, коли її неможливо перекласти дослівно: 1) **доповнення** (якщо навіть за збереження форми гра слів у тексті перекладу залишається занадто «блідюю», перекладач може вдаватися до введення додаткових засобів гри слів); 2) **заміна** (за допомогою такого способу перекладач замінює один засіб

гри слів іншим, використовує, наприклад, полісемію замість омонімії); 3) **формальна редукція** (такий спосіб застосовується в разі, якщо гра слів з'являється в частині тексту, переназначеній іншими стилістичними засобами, і полягає в навмисній нейтралізації гри слів); 4) **транспозиція** (таким способом перекладач змінює зміст гри слів, водночас не виходить за смислові межі описаних у ній понять, що, однак, може вплинути на контекст); 5) **металінгвістичний спосіб** (не є адекватним, застосовується лише у крайньому разі та полягає у збереженні гри слів в оригіналі та доданні металінгвістичного коментаря для її роз'яснення) [6, с. 53–54].

Р. Ціммер наголошує, що в перекладі гри слів варто віддавати перевагу відтворенню її форми, проте зазначає, що не варто цілком нехтувати змістом. Навіть у разі застосування вищезгаданого способу транспозиції елементи гри слів повинні бути максимально інтегрованими в контекст [6, с. 53–54].

Н. Любимов щодо цього стверджує, що коли гра слів має чіткий соціально-політичний зміст, то перекладач повинен передати його в перекладі, проте там, де наявна суто звукова гра, перекладач може відійти від змісту тексту оригіналу, якщо інакше йому не вдається досягти комічного ефекту [7, с. 245].

До засобів комічного належать також **промовисті імена**. За В. Виноградовим, промовисті імена – це своєрідні тропи, використовувані зі стилістичною метою для характеристики героїв художнього твору через відповідні асоціації. Під час перекладу промовистих імен перекладач обирає між двома способами – власне перекладом і транскрипцією. Більшість перекладачів віддають перевагу першому способу для забезпечення адекватного впливу на читача й досягнення комічного ефекту [4, с. 134–137]. Ономазіолог Ф. Дорнрайф стверджує, що промовисті імена може йтися лише у випадку з вигаданими особами, а імена реальних осіб, семантику яких також можна розпізнати, варто вважати випадковими. Опираючись на це твердження, Р. Ціммер наголошує, що варто розрізняти промовисті імена й так звані «транспарентні» (“*transparente Namen*”), тобто імена, які мають ознаки промовистих, але водночас не є вигаданими [6, с. 75]. Д. Ньюблінг, Ф. Фальбуш та Р. Гойзер стверджують, що будь-які імена, зокрема і промовисті, перекладати недоцільно [8, с. 42]. Д. Кремер щодо цього зазначає, що у виборі способу перекладу власних назв розмежування реальних антропонімів і вигаданих є неовоб'язковим [9, с. 13].

Мега статті полягає у визначенні оптимальних способів перекладу гри слів та промовистих імен залежно від різних обставин. Матеріалом дослідження став роман Г. Дроздовського “*Damals in Czernowitz und rundum. Erinnerungen eines Altösterreichers*” та його переклад українською мовою «Тоді в Чернівцях і довкола. Спогади старого австрійця», виконаний П. Рихлом.

Виклад основного матеріалу. Засобом комічного на лексичному рівні, який спричиняє чи не найбільше труднощів для перекладача, є гра слів. У досліджуваному романі призначенням гри слів є додання твору дотепності й підтримання комічної або ж іронічної атмосфери. У тексті перекладу спостерігаємо як випадки відтворення гри слів, так і її опущення.

Найбільше в тексті оригіналу гри слів, заснованої на співзвуччю. Коли компоненти гри слів тексту оригіналу є співзвучними водночас і в перекладі українською мовою, перекладач досягає адекватності перекладу, вдаючись до способу калькування:

“*Ein Hütchen hat sie aufgehagt mit Kolibris, dabei würden zu ihrer Masse doch Vögel schwereren Kalibers passen!*” [10, с. 126]–

«На ній капелюшок з **колібри**, тимчасом як до її маси підійшли би птахи важчого **калібру!**» [11, с. 146].

Спосіб **калькування** перекладач застосовує також для перекладу гри слів, заснованої на полісемії:

“*Guten Tag!*” “«Добрый день!»
 “*Es ist aber bereits Abend!*” “*Але ж уже вечір!*»
 “*Sie scheinen nicht zu wissen, daß der Tag 24 Stunden hat?*” “*«Ви, очевидно, не знаєте, що день має 24 години?»*» [10, с. 108]. [11, с. 122].

Оскільки іменник “*der Tag*” («день») є багатозначним і, як у німецькій, так і в українській мові, має значення «*світловий день*» і «*доба*» [12], дослівний переклад у цьому разі є адекватним.

В оригіналі спостерігаємо й випадок створення комічного ефекту за допомогою паронімії, яку перекладач теж адекватно відтворює способом калькування:

“*In unendlicher Reihe offerierte sich auch irdenes Geschirr – mancher verwechselte das Oben mit dem Erdunten und wünschte irdisches Geschirr zu kaufen*” [10, с. 44] – «*Безкінечним рядом вишикувався також глиняний посуд – дехто плував глину із землею, бажуючи купити собі «земний» посуд – так би мовити, на противагу до небесного*» [11, с. 36]

Отже, паронімічною парою в тексті перекладу є інші поняття, ніж у тексті оригіналу, а саме – слова «*земний*» та «*земляний*». Водночас варто зазначити, що стимулятор гри слів – «*земляний*» – не вказано в самому реченні, він лише мається на увазі, що також можливо в разі творення гри слів [4, с. 154]. Як бачимо, перекладач не змінив ні способу творення, ні змісту гри слів, обидва її компоненти було перекладено дослівно, а отже, можемо стверджувати, що цього разу гру слів було перекладено саме способом калькування. Варто лише зазначити, що для забезпечення миттєвості реакції перекладач, за допомогою прийому **контекстуального розтлумачення** [13, с. 146], підводить читача до того, що гра слів буде пов'язана саме з багатозначністю слова «*земля*», яке може означати як речовину, яку і можна переплутати із глиною, так і «*місце життя людей*» [12], яке протиставляється небу, на чому й базується жарг.

У тексті перекладу спостерігаємо також приклади **опущення** гри слів, заснованої, зокрема, на полісемії. Наступний приклад буде наведено з розділу, який має назву “*Abschnitt mit Fettgehalt*” («Розділ із вмістом жиру»), у якому розповідається про заможних буковинців, які, згідно з романом, «*почували себе наче сир у маслі*» [11, с. 216]. Свою оповідь автор підкреслює за допомогою багатозначного слова “*dick*”:

“*Setzen wir noch einen dicken Punkt unter diesen Abschnitt*” [10, с. 179] – «*Поставимо тепер під цим розділом велику крапку*» [11, с. 222]

Як бачимо, перекладач передав лише одне зі значень слова “*dick*”, опустив таким чином прихований зміст, який мав на увазі автор. Ми пропонуємо такий варіант перекладу даного засобу комічного:

«*Поставимо тепер під цим розділом жирну крапку*».

Для перекладу було підбрано **ситуативний відповідник** до поняття, використаного в тексті оригіналу. Слово «*жирний*» також є полісеомом і може мати значення як «*жирний шрифт*», так і «*товста, гладка людина*» [12], чого і потребує читач для сприйняття комізму даного речення.

У тексті оригіналу знаходимо також гру слів, засновану на омонімії. Для передачі такої гри слів у заголовку одного

з розділів роману перекладач застосовує спосіб **заміни**, використовує замість омонімії полісемію:

“Von **Tauben und Tauben**” [10, с. 198] – «Про голубів та глухарів» [11, с. 247].

Як бачимо, для збереження змісту автор змінив засіб творення гри слів. Таке рішення є цілком виправданим, адже заголовок повинен у декількох словах дати зрозуміти читачу, про що буде йтися в самому розділі [14, с. 49]. Довідавшись, що в даному розділі йдеться про чоловіка, який займався розведенням голубів та мав вади слуху, перекладач заміняє омонім “*Taube*”, який перекладається як «*глуха людина*», на багатозначне слово «*глухар*», яке, крім виду птахів, що пов’язує його зі словом «*голуб*», у розмовній мові може вживатися також у значенні, відповідному до значення омоніма в тексті оригіналу [12].

Перекладач дуже обачно ставиться до змісту тексту оригіналу, тому лише в поодиноких випадках, коли зміст компонентів гри слів не має принципового значення, або коли їх можна замінити на семантично схожі слова, що дозволяє пристосувати висловлювання до норм слововживання української мови без негативного впливу на контекст, він вдається до способу, який, за Р. Ціммером, називається **транспозицією**. Так, зокрема, перекладено гру слів, засновану на вживанні того самого слова у прямому і переносному значенні:

“*Vielleicht war so etwas bei heftigem Disput in Brüche gegangen, wenn nicht nur Worte, sondern auch Häfen flogen*” [10, с. 44] – «Можливо, це відбувалося під час жвавої дискусії, коли **ронили** не тільки слова, але й **горшки**» [11, с. 36]

У даному разі П. Рихло замінив дієслово “*fliegen*” («літати») на дієслово «ронити», яке в переносному значенні вживається у фразеологізмі «ронити слова», а у прямому адекватно поєднується зі словом «горшки» і передає поняття, схоже до поняття, описаного у вихідному тексті.

Спосіб **транспозиції** перекладач застосовує і для перекладу співзвуччя, проте в нижченаведеному прикладі він виходить за смислові межі тексту оригіналу, замінює результату словом з абсолютно іншим значенням. Так він чинить, наприклад, для відтворення гри слів, яка з’являється в розповіді про відвідування театральних вистав:

“*Als er mich damals beim “Gutsitzenden Frack” bemerkte, hatte ich die Unverfrorenheit zu witzeln: “Ich bin ein schlechtsitzendes Wrack (Hinweis auf die Galeriestufe), verdiene also Mitleid!”*” [10, с. 138] – «Коли він помітив тоді мене на «Добре припасованому **фраці**», я навіть мав нахабство пожартувати: «Я – погано припасований **шпак** (натяк на сходинку гальорки), а тому заслуговую на співчуття!»» [11, с. 164].

Отже, у цьому прикладі слово “*Wrack*” (розм. «занепада людина» [15]) для збереження співзвуччя було замінено на «шпак». Проте варто зазначити, що через те, що слово «*фрак*» у перекладі вжито в місцевому відмінку, співзвуччя тут відтворено лише імпліцитно, а отже – відсутня миттєвість реакції, яка є основним критерієм визначення адекватності перекладу комічного. Тому ми пропонуємо варіант перекладу, у якому співзвуччя виражене експліцитно:

«Коли він помітив тоді мене на **виставі** «Добре припасований **фрак**», я навіть мав нахабство пожартувати: «Я – погано припасований **шпак**»».

Щодо металінгвістичного способу, то в такому вигляді, як описує Р. Ціммер, у тексті перекладу не спостерігається, проте подекуди перекладач залишає компоненти гри слів в оригі-

нальному вигляді, додає в дужках, замість металінгвістичного коментаря, їхній переклад. Зокрема, такий спосіб перекладач застосовує для відтворення співзвуччя:

“*Er habe einem unverständlichen Text gegenüber gemeint, er sei ihm “Ein Bock mit sieben Zicklein!”*», während er doch das “*Buch mit den sieben Siegeln*” im Sinne trug” [10, с. 159] – «Про незрозумілий для нього текст він казав “*Ein Bock mit sieben Zicklein!*” («**Цап із сімома козенятами**»), хоча мав на увазі зовсім інший вислів – “*Das Buch mit den sieben Siegeln*” («**Книга за сімома печатками**»)» [11, с. 192].

У цьому разі читач повинен спочатку сприйняти німецький текст, а лише потім його переклад українською мовою, тому в такій передачі тексту оригіналу знову ж таки відсутня миттєвість реакції. До того ж читач, який не володіє німецькою мовою та її фонетичними особливостями, не зможе одразу сприйняти співзвуччя згідно із задумом автора. Зважаючи на це, можемо стверджувати, що таке рішення перекладача не є адекватним для забезпечення комічного ефекту.

Отже, для відтворення гри слів П. Рихло вдається до різних способів перекладу, обирає їх залежно від рівня схожості лексичних одиниць, які утворюють гру слів, у німецькій і українській мовах, а також від ролі змістового наповнення компонентів гри слів.

Ми здійснили спробу вирахувати відсоткове співвідношення способів перекладу, застосованих П. Рихлом для відтворення гри слів тексту оригіналу (табл. 1).

Таблиця 1

Способи, використані П. Рихлом для перекладу гри слів у романі Г. Дроздовського «Тоді в Чернівцях і довкола. Спогади старого австрійця»

Спосіб перекладу	Кількість, %
Калькування	23
Опущення	31
Заміна	8
Транспозиція	19
Збереження гри слів в оригінальному вигляді	19

Як бачимо в таблиці, здебільшого, коли перекладач не опускає гру слів, він відтворює її способом калькування.

Іншими засобами комічного в романі є імена та прізвища реальних осіб, які в контексті та з огляду на описувану ситуацію набувають ознак **промовистих імен** і виконують функцію створення комічного ефекту. Такий випадок бачимо у прикладі:

“<...> hatten wir unter unserer Kundschaft auch einen **Großimporteur von Heringen – Fischel**” [10, с. 33].

Як бачимо, цей випадок є досить суперечливим, адже дане ім’я можна вважати як звичайним, яке виконує номінативну функцію, так і, з огляду на комічний стиль роману, промовистим, функцією якого є в конкретному контексті викликати комічний ефект через асоціації. Бачимо, що перекладач дотримується позиції Ф. Дорнзайфа, адже він, зважаючи на те, що йдеться про **реальну особу**, ім’я якої випадковим чином асоціюється з її діяльністю, для відтворення імені застосовує спосіб **транскрипції**, щоб зберегти його номінативну функцію:

“<...> серед наших клієнтів був також один крупний **торговець оселедцями – Фішель**» [11, с. 20].

Оскільки слово “Fisch” (або англ. “fish”) відоме широкому колу читачів, це не вплинуло на сприйняття перекладу, навпаки, посприяло збереженню колориту вихідного тексту.

Такий спосіб перекладу спостерігаємо й тоді, коли йдеться про трьох власників крамниці з назвою «*Веселий куточок*»:

“Alter Scherzer, Leiser Spasser und Simche Fröhlich” [10, с. 47]– «Альтер Шерцер, Лейзер Шпасер і Сімхе Фреліх» [11, с. 40].

Цього разу перекладач теж застосує транскрипцію, проте у глосарії додає переклад даних прізвищ, щоб донести до читача їхнє значення, отже, і комічність тексту оригіналу:

«Шерцер (жартівник), Шпасер (витівник), Фреліх (веселун)» [11, с. 272].

Як бачимо, під час перекладу антропонімів, що мають ознаки промовистих імен, перекладач віддає перевагу збереженню номінативної функції, транскрибує імена та прізвища тексту оригіналу і дотримується єдиного способу перекладу для всіх антропонімів вихідного тексту, незалежно від їхнього семантичного наповнення. Проте у другому прикладі таке рішення, через необхідність коментування прізвищ, призводить до втрати миттєвості реакції.

Висновки. Аналіз перекладу засобів комічного в романі Г. Дроздовського показав, що в разі, коли компоненти гри слів у дослівному перекладі українською мовою створюють той самий ефект, що й у тексті оригіналу, перекладач досягає адекватного перекладу способом калькування. Для забезпечення зрозумілості суті засобу комічного застосовано прийом лексичного розтлумачення. У тексті перекладу спостерігається також і опущення гри слів, яке можна уникнути шляхом підбору ситуативного відповідника. Щоб зберегти інформативність заголовку, перекладач вдається до заміни одного засобу гри слів іншим, використовує полісемію замість омонімії. За умови, якщо зміст гри слів не має принципового значення, перекладач застосує спосіб транспозиції, досягає адекватного відтворення засобу комічного. Миттєвості реакції читача може завадити відмінювання компонентів гри слів, тому його бажано уникати. Подекуди в перекладі співзвучні слова збережено в оригінальному вигляді і в дужках додано їхній переклад, що перешкоджає сприйняттю читачем співзвуччя відповідно до задуму автора. Під час дослідження було з’ясовано, що способи перекладу гри слів перекладач обирає залежно від ролі змістового наповнення її компонентів, а також від рівня схожості лексичних одиниць, які утворюють гру слів, у німецькій та українській мовах. Для відтворення антропонімів, які в контексті набувають ознак промовистих імен, застосовано транскрипцію. Таким чином збережено колорит вихідного тексту, проте через необхідність коментування прізвищ втрачено миттєвість реакції. Перспективою подальших досліджень є вивчення особливостей дотримання мовного регістру в перекладі роману Г. Дроздовського «Тоді в Чернівцях і довкола. Спогади старого австрійця» як художнього твору комічного спрямування.

Література:

1. Кумпан С. Відтворення комічного потенціалу тексту в художньому перекладі (на прикладі новелістики Івліна Во). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 2 (12). С. 270–275. URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2016/2/42.pdf> (дата звернення: 12.01.2021).
2. Коптілов В. Теорія і практика перекладу : навчальний посібник. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
3. Волошук В. Каламбур та перифраз як мовні засоби комічного в сучасному німецькому стилі оповідання. *Наукові праці*

Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Філологічні науки». 2013. Вип. 33. С. 75–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2013_33_19 (дата звернення: 12.01.2021).

4. Виноградов В. Лексические вопросы перевода художественной прозы. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1978. 174 с.
5. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 415 с.
6. Zimmer R. Probleme der Übersetzung formbetonter Sprache : Ein Beitrag zur Übersetzungskritik. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2015. 173 S.
7. Любимов Н. Перевод – искусство. Мастерство перевода. Москва : Советский писатель, 1964. 134 с.
8. Nübling D., Fahlbusch F., Heuser R. Namen. Eine Einführung in die Onomastik. Tübingen : Narr Verlag, 2012. 367 S.
9. Kremer D. Namen und Übersetzung oder besser: Wiedergabe von Namen in der Übersetzung. *Namenkundliche Informationen (NI) 107/108*. Deutsche Gesellschaft für Namenforschung (GfN). Philologische Fakultät der Universität Leipzig. Leipzig : Leipziger Universitätsverlag, 2016. S. 10–26. URL: <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:15-qucosa2-162447> (дата звернення: 14.02.2021).
10. Drozdowski G. Damals in Czernowitz und rundum. Erinnerungen eines Altösterreicherers / Vorwort von Helga Abret. Hrsg. Von Bernhard Albers. Rimbaud, 2013. 206 S.
11. Дроздовський Г. Тоді в Чернівцях і довкола. Спогади старого австрійця. Пер. з нім., післям. та глосарій П. Рихла. Чернівці : Книги – XXI, 2019. 288 с.
12. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 04.03.2021).
13. Кияк Т., Науменко А., Огуй О. Перекладознавство (німецько-український напрям). Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2014. 640 с.
14. Міщенко Л. Посібник з художнього перекладу до курсу «Теорія і практика перекладу». М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Вінниця : Нова книга, 2003. 175 с.
15. Wörterbuch – Duden. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернення: 06.03.2021).

Pavliuk A., Zapolovskyi M. Lexical peculiarities of the translation of means of comic from German into Ukrainian languages

Summary. The article is devoted to the peculiarities of the translation of such lexical means of comic as a word play and descriptive names. The study is based on the novel by G. Drozdovskiy “Damals in Czernowitz und rundum. Erinnerungen eines Altösterreicherers” translated by Petro Rykhlo. The article clarifies the theoretical basis of the translation of means of comic, considers the available methods of translation of play on words and spoken names, analyzes the methods of translation chosen by the translator, and evaluates their adequacy. It was found out that the main criterion for determining the quality of translation of means of comic is the instantaneous reaction of the reader. Additional explanations and comments should be avoided to achieve translation adequacy. Methods of translation of a word play include tracing, omission, compensation, addition, replacement, formal reduction, transposition and metalinguistic method. When translating a word play, it is necessary to pay attention first of all to its form, but the content should not be neglected. Among the ways of reproduction descriptive names, translation and transcription are distinguished. A distinction should be made between descriptive names, which are fictitious, and anthroponyms, which have the characteristics of descriptive, but denote real people. The positions of scholars on the need for such a distinction when choosing a method

of translation differ. It is established that in cases when the components of the word play in the translation create the same effect as in the original, the translator resorted to tracing. In some places, the technique of lexical interpretation is used to ensure the clarity of the essence of the mean of comic. In translation, there is an omission of the word play. In headings to convey a word play, the translator uses a substitution method to preserve its content. In cases where the content of the word play components does not play an important role, the translator resorts to the method of transposition. In some cases, the translator leaves the components of the word play in their

original form, adding their translation in parentheses, as a result of which the instantaneous reaction is lost. It is determined that the translator chooses the methods of translation of a word play depending on the role of the content of its components as well as on the grade of similarity of the lexical items constituting a word play in German and in Ukrainian languages. The translator uses transcription to reproduce anthroponyms, which in the context acquire the features of descriptive names.

Key words: means of comic, word play, anthroponyms, descriptive names, methods of translation, translation adequacy.